

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

FinELibin ohjausryhmän kokous 26.3.2018

Aika	maanantai 26.3.2018 klo 13-16
Paikka	Kansalliskirjasto, Päärakennus, Yliopistonkatu 1, 2. krs, C222, Fabiania-kokoushuone
Läsnä	Riitta Pyykkö, vararehtori, Turun yliopisto, puheenjohtaja Kristiina Hormia-Poutanen, johtaja, Kansalliskirjasto/kirjastoverkkopalvelut Jouni Koski, rehtori, Laurea ammattikorkeakoulu (poistui 15.45) Tuula Hämäläinen, Team Leader, Knowledge Solutions, VTT Lea Kauppi, pääjohtaja, Suomen ympäristökeskus Eeva Klinga-Hyöty, tietopalvelupäällikkö, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu (etäyhteydellä) Päivi Almgén, ylitarkastaja, Lounais-Suomen aluehallintovirasto (Kristiina Kontiaisen varajäsen) Tarja Koskimies, kirjastonjohtaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu Aija Laine, erityissuunnittelija, Helsingin kaupunginkirjasto (etäyhteydellä, Virva Nousiainen-Hiiren varajäsen) Minna Niemi-Grundström, kirjastonjohtaja, Tampereen yliopisto Liisa Rossi, järjestelmä- ja verkkopäällikkö, Kuopion kaupunginkirjasto Tapani Sainio, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö Sirpa Suonpää, johtava asiantuntija, tietopalvelu, Luonnonvarakeskus Pia Södergård, överbibliotekarie, Åbo Akademi Terhi Manninen, hankinta-asiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib, sihteeri
Poissa	Kristiina Kontiainen, ylitarkastaja, Etelä-Suomen aluehallintovirasto Virva Nousiainen-Hiiri, toimistopäällikkö, Helsingin kaupunginkirjasto Anne Luoto-Halvari, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Asiantuntijat	Anu Alaterä, tietoasiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib Paula Mikkonen, tietoasiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib
Esittelijä	Arja Tuuliniemi, palvelupäällikkö, Kansalliskirjasto/FinELib

Esityslista

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys:

Puheenjohtaja avaa kokouksen ja toteaa osallistujat.

Kansalliskirjaston johtokunta on hyväksynyt muutoksen FinELibin ohjausryhmän kokoonpanoon: varsinaiseksi jäseneksi Minna Karvosen tilalle tulee ylitarkastaja Tapani Sainio opetus- ja kulttuuriministeriöstä ja Tapanin varajäseneksi kulttuuriasiainneuvos Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Yleisten kirjastojen työvaliokunta on hyväksynyt sen, että Aija Laine voi jatkaa edelleen FinELibissä varajäsenenä (Virva Nousiainen-Hiiri) siirryttyään Helsingin kaupunginkirjaston palvelukseen.

Hyväksyttäneen esityslista.

Tiedoksi ed. kokouksen hyväksytty pöytäkirja (Liite 1).

3.4.2018

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

Keskustelu:

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.

Ehdotettiin, että asioiden käsittelyjärjestystä muutettaisiin siten, että ensin käsiteltäisiin päätösaasiat ja sitten keskusteluasiat. Puheenjohtaja totesi, että asijärjestyksen muuttaminen on haasteellista, koska keskusteluasiat voivat vaikuttaa päätösaasioihin, esim. aineistoneuvotteluasiat toimintasuunnitelmaan.

Päätös:

Hyväksyttiin esityslista sellaisenaan.

2. Raportti FinELibin toiminnasta vuodelta 2017

Esitys:

Arja Tuuliniemi, Paula Mikkonen ja Anu Alaterä esittelevät raportin, keskustellaan raportista. Päätetään mahdolliset muutokset raporttiin (Liite 2).

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi esitteli yhdessä FinELib-toimiston asiantuntijoiden kanssa vuoden 2017 raportin.

Ohjausryhmässä käydyn keskustelun perusteella raporttiin sovittiin tehtäväksi seuraavat muutokset: yhtenäistetään terminologia erikoiskirjastot ja tutkimuslaitokset –termien osalta, poistetaan sivulta 9 ennen taulukkoa olevan kappaleen viimeinen lause, korjataan taulukossa 2 oleva sanakirjojen määrä, lisätään lukuun 3.3. mainita että pilotit jatkuvat. Lisäksi sovittiin, että ohjausryhmän kesäkuun kokouksessa käydään läpi pilottien tilanne ja mitä niistä on opittu. Terhi Manninen ilmoittaa, kun pilotteja koskeva väliraportti on FinELibin ekstranetissä.

Todettiin, että aineistojen käyttöä kuvaavassa kuvassa ei ole mukana PressReader-aineisto. Arja Tuuliniemi kertoi, että käyttöliittymävaihdoksen takia käyttötilastoja ei ole kerätty. Paula Mikkonen kertoi, että nyt kaikki PressReader-tilaajat ovat siirtyneet uuteen käyttöliittymään ja tilastoja aletaan jälleen kerätä tänä vuonna. Käyttötilastojen osalta todettiin myös, että Counter-tilastoissa, joiden mukaan FinELib-tilastojen kerätään, lasketaan mukaan sekä html-että pdf-käyttö.

Päätös:

Tehdään sovitut muutokset raporttiin. Käsitellään pilottien tilanne ohjausryhmän seuraavassa kokouksessa.

3. Ajankohtaista aineistoneuvotteluista

FinELib on neuvotellut useiden lehtipakettien jatkosopimuksia. Neuvotteluissa tärkeimpiä tavoitteita ovat kohtuullinen hinta sekä siirtyminen kohti avointa julkaisemista.

Esitys:

3.4.2018

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

Arja Tuuliniemi esittelee neuvottelujen tilanteen ja neuvottelutulokset niiden aineistojen osalta joissa sopimus on valmis (Liite 3). Keskustellaan neuvottelutilanteesta.

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi esitteli yhdessä muiden FinELib-toimiston asiantuntijoiden kanssa jo päättyneitä ja käynnissä olevia lehtipakettineuvotteluja. Aineistoissa on erilaisia open access -malleja: alennuksia kirjoittajamaksuihin, lisenssi kattaa konsortion koko open access julkaisutoiminnan tai suppeita määriä ilmaisia vouchereita/waivereita.

Konsortiossa on tehty kysely tutkijoille siitä, miksi vuonna 2017 tarjolla olleita alennuksia Sagen lehdissä ei oltu hyödynnetty. Yleisimmät syyt alennusten hyödyntämättä jättämiseen olivat, että tutkijat eivät tienneet alennuksen olemassaolosta tai tutkijoilla ei ollut rahoitusta alennettuihinkaan kirjoittajamaksuihin. Vastajien mukaan avointa julkaisemista edistäisi tieto alennuksista sekä rahoitus kirjoittajamaksujen kattamiseen. Konsortiossa mietitään, miten tutkijaviestintää voitaisiin parantaa.

Muiden maiden aineistoneuvottelutilanteesta Arja Tuuliniemi kertoi, että Saksa ja Hollanti ovat johdonmukaisesti kieltäytyneet solmimasta sopimusta, jos eivät ole saaneet sellaisia open access -ehtoja kuin ovat halunneet.

Arja Tuuliniemi totesi, että FinELibin uusi lehtipakettineuvottelujen strategiaryhmä on perustettu ja on ehtinyt kokoontunut kerran. Ryhmässä päätettiin luoda open accessin strategiset linjaukset. Linjaukset tuodaan valmistuttuaan ohjausryhmän käsittelyyn. Useat ohjausryhmän jäsenet pitivät strategisia linjauksia erittäin tervetulleina, tarvitaan selkeät raamit siihen, millaiset hinnat ja open access -elementit ovat hyväksyttäviä.

Ohjausryhmässä tuotiin esiin se, että erilaiset Open Access -mallit erilaisine prosesseineen työllistävät kirjastoja. Todettiin, että viestintää tarvitaan paljon siirtymävaiheen aikana. Yhdenmukaisuutta lisää jos konsortioilla on kansainvälisesti kustantajien open access -malleille samanlaisia vaatimuksia. Tieteellisten seurain valtuuskunnalla on avoimen tieteen viestinnän mandaatti ja pohdittiin pitäisikö FinELib-asioidenkin olla jollakin tavalla heidän agendallaan. Todettiin, että monet rahoittajat edellyttävät avointa julkaisemista, mikä lisää tutkijoiden tietoisuutta asiasta. EU:ssa avoin tiede korostuu yhä enenevässä määrin. Todettiin, että meidän pitää luoda näköalaa tulevaan, ja tutkijoiden suuntaan tarvitaan paljon viestintää.

4. Suomen tutkimusinfrastruktuurien (FIRI) tiekartan väliarviointi

Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurien tiekartalla olevat infrastruktuurit on arvioitu. Väliarvioinnin tavoitteena on selvittää tiekartahankkeiden tieteellinen taso ja niiden edistyneisyys. Väliarvioinnin tuloksena päivitetään FIRI-tiekartta ja -strategia. FinELib on yksi tiekartalle valituista tutkimusinfrastruktuureista.

Esitys:

Kristiina Hormia-Poutanen esittelee väliarvioinnin tuloksia FinELibin osalta (Liite 4). Keskustellaan väliarvioinnin tuloksista ja vaikutuksista FinELibin toimintaan.

Keskustelu:

3.4.2018

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

Kristiina Hormia kertoi, että FinELib on ollut tiekartalla mukana jo vuodesta 2008 lähtien. Väliarvioinnissa FinELib on arvioitu edistyneeksi hankkeeksi, johon kohdistuu kehittämisen tarvetta. Arvioinnissa kiinnitettiin huomiota siihen, voiko uusia avoimeen tieteeseen liittyviä suunnitelmia toteuttaa nykyisillä resursseilla. Lisäksi arvioinnissa kehoitetaan selvittämään mahdollisuuksia yhteistyöhön sellaisten tahojen kanssa, jotka ovat aktiivisia avoimessa tieteesessä. Arvioinnissa kaivattiin myös FinELibin ja Finnan yhteyden selkeyttämistä. Kristiina Hormia kertoi, että FinELibin ja Finnan yhteyteen liittyviä kehittämiskohteita on jo alettu suunnitella kirjastoverkkopalveluissa.

Todettiin, että tiekartalla olevilla infrastruktuureilla on mahdollisuus hakea erityistä FIRI-hankerahoitusta. Rahoitusta myönnetään hankkeille, jotka täyttävät asetetut avoimuuden kriteerit. Yksi kohde voisi olla sen selvittäminen, kuinka Finnan kautta saataisiin avoimet aineistot mahdollisimman hyvin tutkijoiden saataville ja suomalaiset julkaisut esille. Keskustelussa toivottiin myös, että lisensoidut aineistot löytyisivät Finnan kautta entistä paremmin. Arja Tuuliniemi kertoi, että FinELibin ja Finnan yhteinen työryhmä pohtii jo molempia asioita. Todettiin, että FIRI-rahoitusta voisi hakea esim. open access -mallien ja -prosessien selvittämiseen sekä kansallisen ja kansainvälisen yhteistyön edelleen kehittämiseen. Päätettiin, että FinELib tekee rahoitushakemuksen kevään 2018 haussa.

Ohjausryhmässä tuotiin myös esiin, että tutkimuslaitosten infrastruktuureihin ollaan nyt panostamassa CSC:n palveluiden osalta ja ehdotettiin että haettaisiin rahoitusta tutkimuslaitosten FinELib-palvelumaksuun. Kristiina Hormia totesi, että hän on valmis selvittämään tätä mahdollisuutta.

Päätös:

FinELib tekee rahoitushakemuksen kevään 2018 FIRI-haussa.

5. Toimintasuunnitelma 2018

Esitys:

Arja Tuuliniemi esittelee toimintasuunnitelman ja budjetin 2018 (Liite 5, 6 ja 7). Keskustellaan toimintasuunnitelmasta ja päätetään vuoden 2018 toiminnasta.

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi kertoi, että vuonna 2018 valitaan uusia aineistoja neuvoteltavaksi kahden vuoden tauon jälkeen. Toinen iso asia on lehtipakettien uusintaneuvottelut ja open access niiden osana. Kehittämiprojekteista lisenssien laajentamisen pilotit jatkuvat. Lisäksi tavoitteena on laatia open access -tiekartta sekä uudelleenorganisoida yleisten kirjastojen aineistohankinta, koska maakuntakirjastot eivät enää vastaa hankinnan koordinoinnista.

Vuosi sitten konsortiossa laadittiin strategian toimenpideohjelma, jossa määriteltiin strategian toteuttamiseksi tarvittavat kehittämiskohteet. FinELibin ohjausryhmän kokouksessa 5/2017 Suomen yliopistokirjastojen neuvosto toivoi keskustelua FinELibin toiminnan prioriteeteista. Yliopistokirjastojen neuvosto oli laatinut FinELib-ohjausryhmälle ehdotuksen FinELib-toiminnan priorisoinniksi. Minna Niemi-Grundström ja Pia Södergård esittelivät ehdotuksen. Keskusteltiin yliopistokirjastojen neuvoston ehdotuksesta ja sen vaikutuksista FinELibin toimintaan. Todettiin, että kustannustoimiala on muuttumassa ja Open Accessin osuus on kasvussa. Sovittiin, että aineistowebinaarissa ja FUNin kokouksessa esitellään, mitä

3.4.2018

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

tukipalveluja FinELib-toimisto tuottaa kirjastojen omien neuvottelujen tueksi. Ohjausryhmän kokoonpanosta todettiin, että seuraavalle kaudelle (2021-) tarkastellaan ohjausryhmän jäsenten valinnan kriteereitä. Aineistojen valintaan liittyen todettiin, että nyt käytössä oleva uudistettu valintatapa perustuu ehdottajien ja äänestäjien aktiivisuuteen. Arja Tuuliniemi kertasi, millä perusteilla konsortiohankinnoista luopuminen oli tehty. Keskusteltiin kirjastojen taloudellisesta tilanteesta. Päätettiin ottaa konsortion neuvottelutavoitteisiin erillinen maininta hintojen kohtuullisuuden tärkeydestä. Toivottiin, että konsortion jäsenille näkyy selkeästi mistä sopimusten kustannukset koostuvat (lisenssimaksut ja julkaisumaksut). FinELib-toimisto tiedottaa tästä konsortiolle aineistokohtaisesti. Keskusteltiin Kotilavasta ja FinELibin mahdollisesta roolista siinä.

Päätös:

Toimintasuunnitelmaan lisätään FIRI-rahoitushakemus ja neuvottelutavoitteisiin maininta kohtuullisista hinnoista. Lisäksi sovittiin, että FinELib-toimisto esittelee aineistowebinaarissa sekä FUNin kokouksessa mitä tukea toimisto antaa kirjastojen omiin neuvotteluihin.

6. Ajankohtaista kustannustoimialalla ja konsortiossa
 - 6.1. OA2020 - a global alliance committed to accelerating the transition to open access

OA2020¹ on yhteistyöverkosto jossa pyritään korvaamaan nykyiset tilausmaksuihin perustuvat liiketoimintamallit uusilla aineistojen avoimuuden ja uudelleenkäytön takaavilla malleilla siten että siirtymisen kustannukset ovat läpinäkyvät ja taloudellisesti kestävä. FinELib on allekirjoittanut OA2020-kannanoton, jossa allekirjoittajat toimivat aktiivisesti jotta muutos tapahtuu. Kannanoton ovat allekirjoittaneet yli 100 organisaatiota / konsortiota ympäri maailmaa ².

7. Muut asiat
8. Tiedotusasiat
9. Seuraava kokous 18.6. klo 13.
10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 16.

LIITTEET

- Liite 1. Edellisen kokouksen pöytäkirja tiedoksi
(https://www.kiwi.fi/download/attachments/41027142/ohjausryhma_poytakirja_5_2017.pdf?version=1&modificationDate=1512651892169&api=v2)
- Liite 2: Raportti vuoden 2017 toiminnasta
- Liite 3: Neuvottelutilanne (<http://finelib.fi/neuvottelut/>)
- Liite 4: FIRI-väliarviointi
- Liite 5: Toimintasuunnitelma 2018
- Liite 6: Budjetti 2018

¹ <https://oa2020.org/>

² <https://oa2020.org/mission/#eois>

3.4.2018

Kirjastoverkkopalvelut,
FinELib

Liite7: FUN-ehdotus FinELib-priorisoinniksi